

بسمه تعالی

درس داوری تجاری بین‌المللی / حقوق خصوصی

مقدمه و کلیاتی در باب داوری

همانگونه که همه می‌دانیم، انسان موجودی اجتماعی است و همواره ناگزیر بوده تا در میان دیگر هم‌نوعان خود ادامه حیات دهد. پرواضح است که آدمی توانسته با پیشرفت علوم و فنون، چهره جدیدی به زندگی ببخشد و یافته‌ها و ساخته‌های حیرت‌انگیزی در راستای رفاه فردی و اجتماعی عرضه نماید. تمامی فرآیندهای اجتماع بشر در سایه ارتباط و همفکری و همکاری با هم به دست آمده است. اما این روابط اجتماعی و نوع زندگی در کنار یکدیگر، در عین حال که عامل رشد و پیشرفت انسان‌ها بوده، باعث تعارض و تزاخم بین منافع و حقوق یکدیگر نیز شده است؛ پرواضح است که موضوع تعارض منافع به ایجاد دعوا و اختلاف بین افراد منجر می‌شود.

در عرف و عادات عمومی چنین معمول است که اختلافات پدید آمده بین افراد باید از طریق شکایت در دادگستری یا مراجع قضایی حل و فصل شود. به عبارت ساده‌تر هرگاه بین دو نفر در باب موضوعی اختلاف ایجاد می‌شود، نخستین راهی که برای حل اختلاف انتخاب یا پیشنهاد می‌نمایند مراجعه به دادگاه است. البته این روش یکی از راه‌های منطقی و قانونی طبق قوانین به نظر می‌رسد اما به دلایل مختلف می‌توانیم از روش‌های جایگزین در جهت حل اختلاف استفاده نماییم.

دلایل حل و فصل اختلاف از طریق مراجع غیرقضایی:

- 1- توافق و انتخاب: ریشه و مبنای حل و فصل اختلافات غیرقضایی توافق طرفین اختلاف است. این توافق نشان از هوش، تعقل، دانش، قدرت انتخاب و آزادی اراده دارد.
- 2- تخصصی بودن: حل و فصل اختلافات غیرقضایی می‌تواند به شکل تخصصی و حرفه‌ای اختلافات را بررسی و حل و فصل نماید.
- 3- هزینه و زمان: در حل و فصل اختلافات غیرقضایی هزینه و زمان کمتری نسبت به راهکارهای قضایی وجود دارد.
- 4- تشریفات: حل و فصل اختلافات غیرقضایی ملزم به رعایت نظام اداری و سازمانی نیستند.
- 5- غیر علنی بودن: جلسات حل و فصل اختلافات غیرقضایی به شکل غیر علنی و خصوصی برگزار می‌گردد و هیچ‌فردی از برگزاری جلسات مطلع نمی‌شود و شأن طرفین نیز حفظ خواهد شد.
- 6- منعطف بودن: در حل و فصل اختلافات غیرقضایی نظام رسیدگی و بررسی کاملاً منعطف نسبت به زمان‌ها، ادله، مستندات و در مجموع آیین رسیدگی خواهد بود.
- 7- حفظ اعتبار طرفین: در حل و فصل اختلافات غیرقضایی به دلایل غیر علنی بودن و مبنای توافق طرفین اعتبار طرفین حفظ خواهد شد.
- 8- خصوصی و اختصاصی بودن: حل و فصل اختلافات غیرقضایی با توجه به توافق طرفین می‌تواند کاملاً اختصاصی، خصوصی و فقط موردی تشکیل شود.

- 9- ارزیابی و ارزش‌گذاری: حل و فصل اختلافات غیرقضایی در مراحل حل و فصل نسبت به اسناد و ادله ارائه شده با مبنای توافقی ارزش و ارزیابی را قرار می‌دهند مگر روش جایگزین دیگر انتخاب یا پیشنهاد شود.
- 10- بررسی جزئی‌تر: حل و فصل اختلافات غیرقضایی موارد را به شکل جزئی و مورد به مورد بررسی می‌نمایند و این علاوه بر توافق طرفین، انتخاب متخصص امر را نیز می‌طلبد.

به هر روی ازدیاد پرونده‌ها و اختلافات و همچنین تراکم کار در دادگاه‌ها و دیگر موارد مطروحه نه تنها قانونگذار بلکه عرف و عقل سلیم روش‌هایی برای رسیدگی به اختلافات جایگزین حل و فصل اختلافات قضایی نموده است. اگر جامعه به این طریق پیش برود یعنی زمان بروز اختلاف و مشکل فقط راه دادگاه را برگزیند، روزبه‌روز مراجعه به دادگاه‌ها جهت رسیدگی به اختلافات نه تنها زیاد می‌شود بلکه به علت کثرت پرونده‌ها به دادگاه مدت زمان طولانی برای رسیدگی نیاز است.

روش‌های دیگری علاوه بر دادگاه‌ها وجود دارند که به روش‌های حل و فصل اختلافات غیرقضایی شهره شده‌اند. این روش‌ها هم سریع‌تر و کم‌هزینه‌تر (از لحاظ مادی و معنوی) است و هم اختلافات در خارج از دادگاه‌های حاکمیتی و دولتی و به صورت دوستانه، خصوصی و محرمانه حل و فصل می‌گردند. در کنار مزایای متعددی که استفاده از شیوه‌های حل و فصل اختلافات غیرقضایی دربردارد، تنوع شیوه‌های حل و فصل اختلافات غیرقضایی نیز این امکان را برای طرفین اختلاف فراهم می‌سازد تا از میان شیوه‌های مختلف، شیوه‌ای متناسب جهت حل و فصل و گاهی نیز پیشگیری از اختلاف انتخاب نمایند.

چند نمونه از روش‌های حل و فصل اختلافات غیرقضایی:

- 1- مذاکره
- 2- کارشناسی
- 3- سازش
- 4- میانجیگری
- 5- دادرسی خصوصی
- 6- داوری یا حکمیت

از میان شیوه‌های حل و فصل اختلافات غیرقضایی نام برده، به نظر پرکاربردترین و نام‌آشنا‌ترین آن داوری یا حکمیت است.

شرط داوری و توافق داوری:

مبحث داوری حقوقی، متأسفانه در کشور ما محجور واقع شده و حمایت کمتری از جانب جامعه حقوقی بر آن وجود ندارد و اگر مواردی به آن پرداخته می‌شود بسیار کم و یا نگاهی با اکراه بر آن می‌باشد. پر واضح است که مبحث داوری یکی از کهن‌ترین و در حال حاضر مدرن‌ترین روش‌های حل و فصل اختلافات از طریق غیرقضایی است. قانونگذار این اجازه را به فرد داده تا در بسیاری از مباحث خصوصی مرجع حل اختلاف خود را با توجه به اصل آزادی و

حاکمیت اراده انتخاب و این همان چیزی است که کشورهای توسعه یافته و نظام‌های حقوقی که قواعد و قوانین شهروندی در آن به درستی رعایت می‌شود از این حوزه حقوق به نحو احسن استفاده می‌نمایند.

داوری نهادی خصوصی است و رای داور برای آن که ضمانت اجراء داشته باشد، علاوه بر توافق طرفین باید در قوانین به آن تصریح و امکان استفاده از قدرت قانون برای آن وجود داشته باشد. رای داور، اعتباری مشابه آراء محاکم قضایی را دارد و حکومت در راستای حفظ نظم عمومی می‌تواند و در بسیاری موارد اعمال حاکمیت نموده و رای داور را که منطبق با توافق و قواعد موضوعه و قوانین جاریه صادر گردیده است را اجراء نماید. داور از مقامات قضایی نیست و نمی‌تواند باشد چرا که مقنن در ماده ۴۷۰ قانون آیین دادرسی در امور مدنی سال ۱۳۷۹ کلیه قضات و کارکنان اداری شاغل در محاکم قضایی را از مبادرت به امر داور منع نموده است، حتی اگر این انتخاب از سوی طرفین اختلاف باشد.

(ماده ۴۷۰ قانون آیین دادرسی در امور مدنی: کلیه قضات و کارمندان اداری شاغل در محاکم قضایی نمی‌توانند داور نمایند هرچند با تراضی طرفین باشد.)

حق ارجاع دعوا به داور: مطابق ماده 454 قانون آیین دادرسی مدنی، کلیه اشخاصی که اهلیت اقامه دعوا دارند می‌توانند با تراضی یکدیگر منازعه و اختلاف خود را اعم از اینکه در دادگاه‌ها طرح شده یا نشده باشد و در صورت طرح در هر مرحله‌ای از رسیدگی باشد، به داور یکی یا چند نفر ارجاع دهند. به موجب ماده 455 این قانون، حتی قبل از بروز اختلاف و دعوا، متعاملین می‌توانند ضمن معامله یا به موجب قرارداد جداگانه تراضی نمایند که در صورت بروز اختلاف بین آنان، به داور مراجعه کنند و نیز می‌توانند داور یا داوران خود را قبل یا بعد از بروز اختلاف تعیین نمایند. مفهوم این قاعده این است که اشخاص در ارجاع اختلافات خود به مرجع داور و نیز در چگونگی تعیین داور از آزادی عمل برخوردارند. به هر روی توافق و تراضی طرفین اختلاف برای ارجاع اختلاف به داور موجب می‌شود که دادگاه صلاحیت استماع دعوی موضوع داور را نداشته باشد.

موافقتنامه داور، توافقی است بین طرفین که به موجب آن حل و فصل تمام یا بعضی از اختلافاتی که در مورد یک یا چند رابطه حقوقی معین اعم از قراردادی یا غیر قراردادی بوجود آمده یا ممکن است در آینده پیش آید، به داور ارجاع می‌شود. موافقتنامه داور ممکن است به صورت **شرط داور** در ضمن قرارداد و یا به صورت **توافق جداگانه** باشد.

از آنجایی که یکی از مهمترین و جامع‌ترین راهکارهای تسریع در حل و فصل اختلافات حقوقی شهروندان، رجوع به داور است که نتیجه آن ایجاد نظم عمومی، حقوقی و کاهش بار مسایل حقوقی و قضایی را به دنبال دارد قانونگذار نیز در برخی از قوانین خاص، ارجاع حل و فصل اختلاف را به داور محول نموده است.

در نتیجه حق ارجاع دعوا به داور از دو طریق میسر است:

- 1- توافق طرفین: الف) شرط ضمن عقد ب) توافق بعد از بروز اختلاف
- 2- ارجاع از طریق قانونگذار در قوانین خاص

داوری، نوعی دادرسی اختصاصی و خصوصی محسوب می‌شود که دست اصحاب دعوا (شهروندان) برای رسیدگی به اختلافات ایجاد شده را باز می‌گذارد. نهاد داور هرچند به توصیه قانونگذار هم بر مبنای اراده و نظر طرفین شکل

می‌گیرد و این تکریم و احترام اراده بشر و شهروندان به نحو متعالی تبلور و تجلی حقوق شهروندی است که در نهاد حل و فصل اختلاف غیرقضایی مخصوصاً داوری شکل گرفته است. داوری حل و فصل اختلافات بدون بروکراسی قضایی و اداری و در فضای امن و آرام برای طرفین است، لذا در فضای حقوقی داوری بستری امن برای تحقق آموزه‌های حقوق شهروندی مهیا می‌شود.

برخی نکات در زمینه داوری حقوقی:

داوری یکی از مهمترین ابعاد **حقوق شهروندی** است، در داوری با **اراده** طرفین یا شهروندان طرفین قرارداد، داور تعیین و حل و فصل اختلافات صورت می‌گیرد. خروجی داوری در نهایت منجر به احقاق حقوق هر چه بیشتر، **باکیفیت تر و سریعتر** حقوق شهروندان در حل و فصل اختلافات می‌شود. از جمله خصیصه‌های داوری، مسئله رسیدگی **سریع** به اختلافات است. به دلیل حجم وسیع پرونده‌ها در محاکم دادگستری و مسئله **اطاله دادرسی**، داوری از مواردی است که باعث کاهش حجم و زمان رسیدگی به اختلافات است. داوران در رسیدگی و صدور رأی **تابع مقررات و تشریفات** آیین دادرسی در امور مدنی نیستند ولی باید مقررات مربوط به داوری را رعایت کنند. یکی دیگر از وجوه ممیزه داوری نسبت به طرح دعوا در محکمه می‌تواند این باشد که در داوری طرفین اختلاف، از **نفوذ و میدان عمل کم** و بیش وسیع تری در مورد انتخاب شخص یا اشخاص مجاز برای رفع اختلاف فی‌مابین برخوردارند.

- **به هر روی برخلاف رسیدگی‌های قضایی که اصولاً علنی است، جلسات رسیدگی داوری علنی نیستند. همچنین داوری در مقایسه با طرح دعوا در دادگاه‌ها کم تشریفات‌تر، سریع‌تر و کم هزینه‌تر است.**

اما نکته مهمی که بایستی ذکر کنیم این است که بخش عمده‌ای از اوقات مفید طرفین دعوی در سیستم دادرسی قضایی، اعم از کیفری و حقوقی، صرفاً بر اساس تشریفات دادرسی به هدر می‌رود و قضات و اطراف دعوا به منظور رسیدگی به یک پرونده ساده حقوقی باید زمان بسیاری را تلف نمایند. قانونگذار به هنگام تدوین قانون آیین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۱۸ با مسئله تراکم دعاوی و اطاله وقت رسیدگی مواجه نبوده و به خوبی می‌توان استنباط نمود که منشاء اصلی و اولیه وضع مبحث داوری در قانون آیین دادرسی مدنی و تخصیص نزدیک به ۴۰ ماده به موضوع داوری، فراتر از یک حل و فصل دعاوی است، چراکه مواردی که در این ۴۰ ماده آمده است همگی مبین منظور قانونگذار برای ارائه یک سیستم جانشین و تحول آن در **عرض سیستم رسمی دادرسی** است. قانونگذار به دنبال این نبوده است که بخواهد یک سیستم ابتدایی و از لحاظ درجه اهمیت کمتر از سیستم قضایی را خلق نماید بلکه به دنبال ایجاد **یک نهاد هم‌عرض** بوده است که مبنای آن توافق باشد و ریشه آن از عدالت و با هدف برقراری صلح بوده است.

با مذاقه بیشتر در **نهاد داوری** و مقایسه و تطبیق انواع نهادهای داوری در جوامع مختلف متوجه خواهیم شد که **قدرت داوری** ناشی از قوای موجود در دستگاه قضایی نیست بلکه برگرفته از اراده و **توافق طرفین** است، در تمامی مواردی که دعوا با شیوه داوری حل و فصل می‌شود، مداخله دادگاه در امر رسیدگی صرفاً جنبه استثنایی خواهد داشت. دادگاه نمی‌تواند با وجود قرارداد یا شرط داوری خود راساً به موضوع اختلاف رسیدگی کند. یکی از **شاکله‌های جامعه مدنی**، واگذاری بخش‌هایی از حاکمیت به نهادهای مردمی غیردولتی و نیز اعمال سیاست عدم تمرکز در بخش‌های دولتی یا حاکمیتی است که داوری از این شاکله سال‌هاست در قواعد بهره می‌برد اما در جوامع در حال توسعه به مانند ایران در عمل محجور واقع شده و پتانسیلی حقوقی در راستای توسعه اجرای عدالت است.

شرایط طرفین نسبت به تنظیم قرارداد داوری:

- 1- اهلیت طرفین موافقت نامه داوری
- 2- دارا بودن سایر شرایط صحت معامله (مطابق ماده ۱۹۰ قانون مدنی: برای صحت هر معامله شرایط ذیل اساسی است: قصد طرفین و رضای آنها، اهلیت طرفین، موضوع معین که مورد معامله باشد، مشروعیت جهت معامله)
- 3- قابلیت ارجاع اختلاف موضوع موافقتنامه به داوری در قانون داخلی ایران

(موارد منع موضوعات جهت ارجاع به داوری در ماده 496 قانون آیین دادرسی مدنی تصریح شده است: دعاوی زیر قابل ارجاع به داوری نیست: دعاوی ورشکستگی، دعاوی راجع به اصل نکاح، فسخ آن، طلاق و نسب.)

چه کسانی می‌توانند داور باشند:

در گزینش این اشخاص یعنی داوران دو جهت اصلی مد نظر طرفین است: نخست آنکه داوران مورد اعتماد و وثوق ایشان هستند و دیگر این که به لحاظ داشتن تخصص در رشته خاصی غالباً از قضات محاکم جهت حل و فصل اختلاف شایسته‌ترند.

نکته قابل توجه این است که در راستای توافقات، اشخاص ذیل به طور مطلق از داوری ممنوع‌اند، (در قانون داوری داخلی ایران) یعنی نه تنها علی‌رغم تراضی طرفین از داوری ممنوع هستند، بلکه ممنوعیت مزبور عام بوده و شامل تمامی اختلاف و دعاوی می‌گردد. 1- اشخاصی که فاقد اهلیت قانونی هستند. 2- اشخاص محروم از داوری به موجب حکم قطعی دادگاه و یا تحت تاثیر آن. 3- کلیه ی قضات و کارمندان اداری شاغل در محاکم قضایی

فرآیند داوری حقوقی:

تعامل در جامعه‌ی امروزی نیازمند انعقاد قراردادهای متفاوت در زمینه‌های مختلف تجاری، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و غیره می‌باشد. قراردادهای اصولاً طرفین را ملزم به انجام کار و یا خودداری از انجام کاری می‌نمایند. در برخی از موارد متعهد قرارداد خواسته و یا ناخواسته به تعهد خود عمل نکرده و موجب بروز اختلاف می‌شود. **حل این اختلاف و تنازع** از راه‌های گوناگونی امکان پذیر است. یکی از این روش‌ها مراجعه به مراجع قضایی و طرح شکایت است که این کار در عمل، به علت کثرت پرونده در دادگاهها و مراجع قضایی، علاوه بر هزینه های بالا، زمانی طولانی را نیز می‌طلبد. روش دیگر استفاده از داوری و ارجاع دعاوی و اختلافات به داور می‌باشد. در بیشتر قراردادهای مشاهده می‌شود که ارجاع موضوع اختلاف به داور قید می‌شود این نوع از ارجاع شرط داوری نامیده می‌شود.

همانگونه که ذکر گردید بنیاد و اساس داوری مبنای توافق است در نتیجه اولین قدم جهت ارجاع موضوع اختلاف و حل و فصل آن از طریق داوری توافق طرفین است که: 1- ضمن قرارداد یا توافق ذکر می‌شود (قبل از بروز اختلاف) 2- بعد از بروز اختلاف، توافق بر مراجعه به داوری یا حل اختلاف از طریق داوری است.

مراحل مراجعه به داور یا داوری:

- 1- توافق طرفین (شرط داوری یا توافق بعد از بروز اختلاف)

- 2 یافتن داور (داور مشخص شده است در توافق یا فقط عنوان داوری دارد)
- 3 تنظیم داوری‌نامه یا توافق‌نامه داوری
- طرفین: مشخص شدن طرفین (داور و طرفین اختلاف)
- موضوع داوری: مشخص شدن موضوع اختلاف و موضوع رسیدگی اختلاف
- تشریفات داوری: آیین رسیدگی و قانون مورد استناد
- صلاحیت، مسئولیت و اختیارات داور (اختیار صلح و سازش، اختیار دعوت از کارشناس، بررسی اسناد، استعلامات و...)
- نحوه ابلاغها
- زمان و مکان رسیدگی
- تعداد داور یا داوران
- اجرت و هزینه داوری و نحوه پرداخت آن
- تکالیف و تعهدات طرفین
- صدور، اجرا و اعتراض به رأی داوری
- تاریخ تنظیم و امضا طرفین و داور یا داوران
- 4 بعد از صدور رأی (درخواست اجرا یا ابطال رأی داوری)

فصل اول: مفهوم، انواع و قوانین ناظر به داوری:

در مجموع حل و فصل اختلاف دارای 3 روش است: 1- مذاکره (غیر قضایی) 2- داوری (توافقی) 3- قضایی (دادگاه)

روابط تجاری بین‌المللی با توجه به طرفین: 1- دو طرف خصوصی 2- دو طرف دولتی (یا تابعان بین‌المللی) 3- یک طرف خصوصی و یک طرف دولت

داوری به فرآیندی اطلاق می‌شود که طرفین اختلاف به فرد ثالثی اختیار و صلاحیت جهت حل و فصل اختلاف را می‌دهند.

داوری بخش جدایی‌ناپذیر حقوق تجارت بین‌الملل است. اگر در قراردادی (اعم از داخلی و بین‌المللی) ذکر نشده باشد که حل و فصل اختلاف چگونه است همواره بایستی به دادگاه مراجعه شود و در موارد خارجی یا بین‌المللی موضوع تعارض قوانین مطرح است.

روش حل و فصل اختلاف سنتی علی‌الاصول: قواعد حل تعارض یا قواعد حاکم بر حقوق بین‌الملل خصوصی که در نظام‌های داخلی پذیرفته شده‌اند حاکم است.

در تعریف تجارت بین‌الملل بهتر است عنوان شود که یکی از عنصرهای قرارداد بین‌المللی باشد قرارداد یا تجارت بین‌المللی است.

یکی از دلایل مهم و اصلی که باعث شده است روش سنتی حل اختلاف (یعنی مراجعه به دادگاه) در تجارت بین‌الملل پاسخگو نباشد، تعریفی است که کنوانسیون بیع بین‌الملل کالا مصوب 1980 وین ارائه نموده است: ملاک تابعیت کنار گذاشته شد و محل تجارت بایع و مشتری ملاک عمل قرار گرفت.

مکانیزم‌های حل اختلاف:

1- دادگاه (ملی و بین‌المللی)

2- داوری

3- مکانیزم‌های جایگزین (مذاکره، پیشنهاد، ادعا، کارشناس و...)

گفتار اول: مفهوم و ویژگی‌های داوری

شبهات‌های داوری و دیگر روش‌های حل اختلاف غیرقضایی: توافق، ادامه رسیدگی تا پایان حل اختلاف

الف) تعریف داوری

داوری در لغت: قضاوت، حکمیت، محاکمه، حکومت و حکم. در اصل به معنای صاحب داد یا دادور است.

در تعریف داوری:

بند الف ماده 1 قانون تجاری بین‌المللی ایران: "داوری" عبارت است از رفع اختلاف بین متداعیین در خارج از دادگاه بوسیله شخص یا اشخاص حقیقی یا حقوقی مرضی‌الطرفین و یا انتصابی.

قانون نمونه داوری آنسیترال:

ب) ویژگی‌های داوری:

1- اختیار از جانب طرفین

2- حل و فصل اختلاف و صدور رأی با توجه به استقلال داور

3- تشکیل شدن بر اساس اصول حقوقی

4- نهایی و الزام آور

مکانیزم‌های جایگزین داوری:

- 1- غیر الزام آور بودن (پیشنهادی) غیر قابل استناد
- 2- نیمه الزام آور بودن (تبادل پیشنهادات و ادعاها) قابل استناد
- 3- الزام آور بودن (نظریه کارشناسی)

گفتار دوم: انواع داوری

الف) داوری داخلی و بین‌المللی

داوری داخلی: باب هفتم قانون آیین دادرسی مدنی (مواد 454 تا 501 قانون آیین دادرسی مدنی)

تفاوت اساسی بین داوری داخلی و بین‌المللی: دخالت و نظارت قانونی بیشتر بر فرآیند داوری داخلی، احترام به آزادی قراردادی بیشتر و گسترده‌تر از داوری خارجی.

- تفاوت فوت و حجر در داوری داخلی و داوری بین‌المللی: .....
- چرا نظارت در داوری داخلی ایران بیشتر است؟ همه عناصر اختلاف و رسیدگی مربوط به یک نظام حقوقی ملی است.
- طبق قانون نمونه داوری آنسیترال معیارهای بین‌المللی شدن داوری:

1- اقامت طرفین

2- توافق موافقت‌نامه داوری

3- محل اجرای تعهد

4- توافق طرفین

داوری بین‌المللی:

قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران بند ب ماده 1: داوری بین‌المللی عبارتست از اینکه یکی از طرفین در زمان انعقاد موافقتنامه داوری به موجب قوانین ایران تبعه ایران نباشد. (موضوع تبعه و تابعیت)

- کنوانسیون بیع بین‌الملل کالا: تشخیص بین‌المللی بودن بیع ملاک تابعیت کنار گذاشته شده است و ملاک محل تجاری انتخاب شده است.

عدم ذکر جزئیات در توافق‌نامه داوری باعث خواهد شد تا مقررات تکمیلی قوانین و مقررات حاکم بر فرآیند داوری خود را به داوری تحمیل نماید و دخالت دادگاه‌ها را افزایش می‌دهد.

اصل در حقوق بین‌الملل: دولت‌ها از مصونیت برخوردارند و هیچ دادگاهی نمی‌تواند علیه دولت مستقل دیگر رأی صادر نماید.

ب) داوری موردی و سازمانی

- داوری موردی: طرفین نسبت به تأسیس یک دیوان داوری برای رسیدگی به اختلاف خود اقدام می‌کنند و دیوان مزبور پس از اتمام رسیدگی از بین می‌رود.

- داوری سازمانی: ایجاد مرکزی جهت حل و فصل اختلاف با انتخاب طرفین و دارای یک نظام و تشریفات رسیدگی. یکی از ویژگی‌های داوری سازمانی دارا بودن آیین رسیدگی است.

پ) داوری اختیاری و اجباری

از ویژگی‌های اساسی داوری در اختیاری بودن آن است.

در ایران داوری اجباری به دو شیوه: 1- به تجویز قانون ارجاع به داوری 2- الزام جهت درج داوری

ت) داوری تجاری و غیر تجاری (مدنی)

گفتار سوم: قوانین و مقررات ناظر به داوری در ایران

الف) قانون آیین دادرسی مدنی

ب) قانون داوری تجاری بین‌المللی

پ) کنوانسیون شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی

ت) سایر قوانین و مقررات عمده ناظر به داوری